

Сосюра Володимир Миколайович

Життєпис

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

(1898 — 1965)

В. Сосюра народився 6 січня 1898р. на станції Дебальцеве (нині Донецької обл.). Мати поета, Марія Данилівна Локотш, робітниця з Луганська, працювала в домашньому господарстві, батько, Микола Володимирович, за фахом кресляр, був людиною непосидющою, перемінив багато професій: вчителював по селах, був сільським адвокатом, шахтарем, добре малював і співав.

Дитинство поета минає на Донбасі. Родина Сосюр оселяється в старій хворостянці над берегом Дінця, в єдиній кімнаті якої туляться восьмеро дітей і батьки. Від одинадцяти років хлопець іде працювати — спершу до бондарного цеху содового заводу, потім телефоністом, чорноробом, не цурається випадкового заробітку. Початкову освіту здобуває під наглядом батька, зачитується пригодницькою літературою (Жюль Верн, М Рід, Ф. Купер), віршами О. Кольцова та І. Нікітіна. Від 1911р. в с. Третя Рота (нині м. Верхнє) навчається в міністерському двокласному училищі. Маючи блискучу пам'ять, легко виходить у кращі учні, захоплюється співом і художньою літературою. Лектуру поета становлять твори Гомера, Шіллера, Гоголя, Пушкіна, Шевченка, Лермонтова, Некрасова, Лесі Українки, Франка. У цей період він захоплюється й лірикою А. Белого, О. Апухтіна, С. Надсона; від 1912р. сам пробує писати вірші російською мовою. Продовжує навчання в Кам'янській сільськогосподарській школі, після смерті батька (1915р.) йде працювати на шахту, потім знову повертається до школи. Тут в 1916 — 1917 рр. В. Сосюра пише поезії, які вперше публікуються в бахмутській "Народной газете" та лисичанських газетах "Голос рабочего" і "Голос труда". Більшість поезій ("Гроза", "Бокал", "Вновь один") сповнена традиційними мотивами російської романсової лірики. Разом з тим деякі створені під впливом поезики Некрасова ("Много в душе еще песен неспетых", "Товарищу").

У 1918р. В. Сосюра бере участь у повстанні проти кайзерівських і гетьманських військ. Невдовзі потрапляє на кілька місяців до петлюрівських загонів, тікає до червоних, восени 1919р. опиняється в полоні денікінців. У 1920 р. хворого на тиф В. Сосюру звільняють бійці Червоної Армії. Його розстрілювали денікінці, він стояв перед трибуналом, але мудрість голови трибуналу врятувала йому життя. У 1920р. В. Сосюра вступає до Комуністичної партії. Продовжує писати.

1920р. в Одесі В. Сосюра — політкурсант 41 стрілецької дивізії — знайомиться з Ю. Олешею, Е. Багрицьким, К. Гордієнком, з поезією В. Чумака. В дружньому колі, а часом і в "Кафе поетів" читає власні вірші. Літературне товариство одностайно визнає його поетом, а за образно-інтонаційним ладом, тематикою і традицією — поетом українським. 20 травня в газеті "Одеський комуніст" за підписом "Сумний" з'являється вірш "Відплата", що вважається одним із перших опублікованих українських поезій В.

Сосюри. Поет дедалі більше (а від 1921р. майже виключно) пише українською мовою.

Вже добре знаного читачам талановитого поета відкликають з фронту до Харкова, де 1921р. В. Сосюра призначається інспектором преси при агітпропі ЦК КП(б)У. Починається період напруженого творчого життя в колі таких тогочасних молодих майстрів, як В. Блакитний, О. Копиленко, О. Довженко, І. Сенченко, О. Вишня, М. Йогансен, П. Усенко.

1921р. виходить у світ перша збірка В. Сосюри "Поезії". 1921 р. також виходить у світ поема "Червона зима".

1922р. виходить друга збірка В. Сосюри — на той час студента Харківського комуністичного університету — "Червона зима".

Поет вільно почувається в складному, повному багатьох течій літературному процесі, не приєднуючись остаточно до якогось одного угруповання і не надаючи цьому особливої ваги. Протягом десятиріччя (1922 — 1932) поет побував у багатьох літературних організаціях, наприклад, у "Плузі", "Гарті", ВУАПі, ВАПЛІТЕ, ВУСППі та інших. В ці роки з'являється ряд ліро-епічних поем В. Сосюри, серед яких засновані на поетиці документалізму діорами "1917 рік", "Навколо".

Пристрасну чуттєву лірику приносять книги 1924р. "Осінні зорі" і "Місто". Народжуються такі перлини новочасної лірики, як "Ластівки на сонці...", "Магнолії лимонний дух...", "Вже в золоті лани...", "Такий я ніжний..." та ін.

Митець постійно звертається до великих поетичних форм. Після поем 1923р. "Віра" і яскраво експресіоністичного "Золотого ведмедика" він пише епопею "Залізниця" (1923 — 1924), яка складається з п'яти сюжетно пов'язаних поем.

З 1923р. після короткочасного навчання на робітфаку Харківського інституту народної освіти (тут поет опинився в рідкісній ситуації, коли він вивчав історію літератури, а вся молодь України за хрестоматією Плевако студіювала його власну творчість) В. Сосюра повністю віддається літературній праці. Пише ряд великих соціальних портретів — це ліро-епічні поеми "Робітфаківка" (1923), "Воно", "Шахтар", "Сількор", "Хлоня" (1924), а також складений з кількох сюжетних ліній (багатих на неймовірні збіги обставин) віршований історичний роман "Тарас Трясило" (1925), витриманий у романтичних барвах, видає збірки поезій "Сніги", "Сьогодні" (1925), "Золоті шуліки" (1927), "Юнь" (1927).

У 1928 — 1929 рр. виходять поеми В. Сосюри "Вчителька", "Поет", "Заводянка", "ГПУ", публікуються збірки віршів "Коли зацвітуть акації", "Де шахти на горі" (1926), "Серце" (1931), "Червоні троянди" (1932). Поет бере активну участь у літературному житті — багато виступає перед робітниками, на творчих дискусіях і вечорах.

В 30-х роках поет багато працює в галузі художнього перекладу (поезія О. Пушкіна, М. Лермонтова, О. Блока, Христо Ботева, І. Петникова). Здобута в багатьох роздумах філософічна ясність мислі вносить у книжки поета ("Нові поезії", 1937; "Люблю", 1939) почуття творчої впевненості й оптимізму.

У 1937р. В. Сосюра починає працювати над романом у віршах "Червоногвардієць", який закінчує 1940р. Останні передвоєнні книги віршів ("Журавлі прилетіли", "Крізь

вітри і роки", 1940) сповнені мотивами небуденної, виняткової любові, явленої і в стосунку до жінки ("Марії"), і в стосунку до природи ("Я квітку не можу зірвати"), до всього того великого, що зветься Вітчизною.

Велика Вітчизняна війна застає В. Сосюру в Кисловодську. Він повертається до Києва і за рішенням урядових інстанцій разом з іншими письменниками старшого віку виїздить до Уфи. Тут пише поему "Син України" (1942), видає поетичні збірки "В годину гніву" і "Під гул кривавий" (1942). У 1944р. В. Сосюра закінчує роботу над поемою "Мій син". В роки війни В. Сосюра як військовий кореспондент фронтової газети "За честь Батьківщини" бере участь у роботі українського радіокомітету, виступає як пропагандист і агітатор, виїздить на фронт. 1944р. поет повертається до Києва.

1947р. виходить з друку збірка поезій "Щоб сади шуміли", відзначена в 1948р. Державною премією I ступеня. Патріотичну поезію приносить збірка "Зелений світ" (1949). Активно працює В. Сосюра у великих поетичних жанрах (поєми "Студентка", 1947; "Вітчизна", 1949), в галузі художнього перекладу звертається до поезії С. Кудаша, М. Тихонова, Л. Гіри, О. Одоевського, К. Рилєєва та ін.

Поезії громадянського звучання сповнені збірки "Поезії" (1950), "Вибрані поезії" (1951), "За мир" (1953). В цей же час з'являються такі великі твори В. Сосюри, як історико-публіцистична поема "Україна" (1951), поема-інвектива "Запроданці" (1953), драматична мініатюра "Дочка лісника" (1957), ліро-епічна поема "Біля шахти старої" (1957). Лірика В. Сосюри кінця 50-х років сповнена гармонії людини і природи (збірка "На струнах серця" (1955)). Численні вірші збірок "Солов'їні далі" (1957) і "Біля шахти старої" (1958) присвячує В. Сосюра рідній Донеччині.

Не полишає В. Сосюра й перекладацької праці. У 1960р. за активну участь у розвитку радянської літератури поет нагороджений орденом Леніна.

1961р. поет присвячує XXII з'їздові КПРС поему "Щастя сім'ї трудової". Незважаючи на тяжку хворобу серця, багато працює — з'являються збірки "Лірика" (1959) і "Близька далина" (1960), "Поезія не спить" (1961), "Щастя сім'ї трудової" (1962) і "Якби помножити любов усіх людей" (1963).

За збірки поезії "Ластівки на сонці" і "Щастя сім'ї трудової" В. Сосюра 1963р. удостоюється звання лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка.

Останньою ліро-епічною поемою В. Сосюри є поема "За владу Рад" (1964), останніми збірками — "Осінні мелодії" і "Весни дихання" (1964) .

8 січня 1965р. поета не стало, але старість і хвилини не мала над ним влади.